

*І. Т. ТКАЧЕНКО, канд. екон. наук, доц.
(Київський національний економічний університет)*

УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 8, с. 352–354

Згідно з Конституцією України основні права громадян держави підкріплені державним фінансуванням охорони здоров'я, освіти, культури та ін. Так, охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідно до соціально-економічних, медико-санітарних та оздоровчо-профілактичних програм. Держава забезпечує також доступність і безплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах, надання державних стипендій. Загальновідомо, що на утримання шкіл, музеїв, вищих закладів освіти, лікарень, науково-дослідних установ, органів управління щорічно з Державного бюджету, бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів спрямовуються значні кошти. Так, відповідно до Закону України "Про Державний бюджет України на 2002 рік" передбачено фінансування з бюджету на охорону здоров'я в сумі 6,4 млрд грн, або 14 % держбюджету, що більше, ніж у Франції і Німеччині.

Державні установи, видатки яких у межах затверджених кошторисів покриваються коштами Державного бюджету, називаються бюджетними. До бюджетних установ належать школи, клуби, музеї, вищі навчальні заклади, науково-дослідні інститути, дитячі будинки, лікарні, поліклініки, центральні та місцеві органи державної влади і державного управління.

Згідно з Бюджетним кодексом України бюджетна установа — це визначені Конституцією України орган, установа чи організація, а також створені у встановленому порядку органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим чи органами місцевого самоврядування, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевих бюджетів. Бюджетні установи неприбуткові.

У процесі функціонування бюджетних установ з'являється потік різноманітної інформації про їх діяльність, включаючи різні види обліку. Бухгалтерський облік бюджетних установ повинен бути зорієнтований на фінансову звітність. Отже, з певною умовністю можна свідчити, що фінансова звітність — це мета, а бухгалтерський облік — це засіб. Лука Почолі відкрив людству бухоблік як аналітично-управлінський інструмент, який використовується власниками підприємств для вироблення ефективної економічної політики. Складання фінансової звітності займає великий обсяг роботи бухгалтерських служб установ. Перехід України до ринкових умов господарювання потребує такої організації обліку, щоб забезпечувала учасників ринку необхідною бухгалтерською інформацією, сприяла отриманню власником достовірних даних про власне майнове і фінансове становище, результати діяльності відповідно до міжнародних стандартів. Одночасно з внутрішньою потребою та вимогами управління створюється великий пласт зовнішньої статистичної, податкової та організаційної звітності, важливе місце в якій відводиться бухгалтерській звітності. Зовнішніми користувачами бюджетної звітності є дійсні та потенційні інвестори, кредитори, постачальники, уряд та урядові організації, громадські та інші зацікавлені особи. Чому ж усі вони потребують достовірної і прозорої інформації?

1. Інвестори — це суб'єкти інвестиційної діяльності, які здійснюють вкладення власних або залучених коштів у формі інвестицій та забезпечують їх цільове використання. Тому їм необхідна інформація, яка б давала змогу приймати правильні управлінські рішення.

2. Працівники або їх представники зацікавлені в інформації про стабільність та рента-

бельність своїх організацій, своєчасну виплату заробітної плати, подання соціальної допомоги.

3. Кредиторам необхідна інформація, яка дає змогу визначити, чи будуть своєчасно повернуті позички та виплачені відсотки, які повинні бути нараховані ними за користування кредитами.

4. Постачальники зацікавлені в інформації про безперервність діяльності установи, особливо про її платоспроможність, для оплати своїх товарів і послуг.

5. Клієнти потребують інформації про терміни існування організацій, особливо тоді, коли планують довгострокове співробітництво або залежать від певної організації.

6. Уряд та урядові установи прагнуть дізнатися про розподіл ресурсів. Ця інформація потрібна їм для регулювання діяльності установи та інших статистичних даних.

7. Громадськість бажала б мати інформацію з бухгалтерської звітності, де висвітлюються напрями розвитку та останні досягнення у сфері діяльності організації чи установи.

Згідно із Законом України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” фінансовою називають бухгалтерську звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Складання звітності завершує повний цикл бухгалтерської обробки даних, які накопичуються в облікових реєстрах — специфічних матеріальних носіях бухгалтерської інформації. Але при цьому в них відсутні затверджені кошторисом показники асигнування з бюджету. Для управління ж необхідна не тільки бухгалтерська, а й інша інформація, яка має подаватися в компактній формі, зручній для перегляду і сприйняття людьми, які приймають управлінські рішення. Такою формою є бухгалтерська звітність.

Особливості звітності в бюджетних установах:

- *обов’язковість та державне регламентування*, що впливає з характеру затвердження бюджету. Держава через Державне казначейство України суворо регламентує склад і порядок складання звітності, терміни її подання, розгляд та затвердження. Усі бюджетні організації та установи повинні дотримуватись правил і термінів складання звітності, подавати її у встановленому обсязі. Ніхто не має права складати та подавати звіти, не передбачені Державним казначейством України;
- *єдність форми та змісту*, що дає змогу статистично згрупувати та звести її показники;

- *методологічна єдність показників*, що передбачає єдині методи розрахунку однакових звітних показників, їх обов’язкове узгодження з відповідними показниками, затвердженими кошторисами та штатними розписами. Це необхідно для контролю за виконанням кошторису доходів та видатків установи на всіх рівнях державного та місцевого бюджетів;

- *достовірність звітних показників*, що впливає з природи затвердження бюджетів усіх рівнів. Достовірна звітність необхідна також для ефективного виконання показників бюджету як за доходами, так і за видатками, а також для своєчасного реагування на відхилення. Достовірність означає, що бухгалтерська звітність повинна давати правильне і повне уявлення про майновий та фінансовий стан установи, а також результати її діяльності. Достовірною вважається бухгалтерська звітність, сформульована та складена з урахуванням правил, встановлених нормативними актами системи нормативного регулювання. Слід зазначити, що при формуванні вимоги достовірності деякою мірою застосовується механічний підхід, оскільки для оцінки цієї вимоги потрібно було б узяти всі правила бухгалтерського обліку і проаналізувати, як вони вживались б при складанні бухгалтерської звітності. Суто теоретично це здійснити можливо, але практично дуже важко;

- *простота, ясність, доступність та прозорість* звітності. Для цього необхідне залучення до управління всіх працівників, тобто активізація людського фактора. Простота та ясність необхідні ще й для того, щоб не завуальовувались недоліки діяльності окремих керівників;

- *цілісність* — це вимога, пов’язана з необхідністю включення в бухгалтерську звітність даних про всі господарські операції, які здійснюються установою як юридичною особою;

- *послідовність*, що закріплює на практиці поетапність процесу складання бухгалтерської звітності, тобто необхідність постійності змісту та форми бухгалтерського балансу і пояснень від одного звітного періоду до іншого.

Звітність про виконання бюджету — це метод узагальнення планових і звітних показників, зведених у таку систему, яка характеризує виконання бюджету, затверджених кошторисами зобов’язань за відповідний звітний період.

Наведемо окремі визначення бухгалтерської звітності:

“Бухгалтерська звітність — сукупність показників обліку, відображених у формі визначених

таблиць, які характеризують рух майна та фінансового стану підприємства, установи за звітний період” [12].

“Звітність — це сукупність затверджених у встановленому порядку звітних форм, які об’єднують комплекс систематизованих показників, що всебічно характеризують виробничу та фінансово-господарську діяльність підприємств за відповідний період (М. В. Кужельний, В. Г. Ліпник).

“Звітність установи являє собою систему показників, які характеризують умови та результати її роботи за визначений період” (А. Н. Белов).

“Бухгалтерська звітність підприємств являє собою систему узагальнених показників, які характеризують підсумки господарсько-фінансової діяльності підприємства за минулий період (місяць, квартал, рік)” (В. В. Сопко, В. М. Пархоменко).

“Звітність про виконання Державного бюджету — це метод узагальнення планових та звітних показників, приведених у певну систему, яка характеризує виконання бюджету за відповідний звітний період часу” (Є. П. Дідков).

Як бачимо з наведених визначень звітності провідними вченими та спеціалістами з бухгалтерського обліку як нашої країни, так і країн СНД, в основі всіх тлумачень лежить загальне для всіх поняття “система показників”.

Отже, зважаючи на всі визначення та з огляду на перехід економіки України на рейки ринкових відносин, можна дати таке визначення: **звітність про виконання кошторису доходів і видатків бюджетної установи — це система показників, що характеризує виконання бюджету та допомагає регулюванню діяльності організації й установи за відповідний звітний період часу.**

Для складання звітності бюджетними організаціями потрібно знати, що постановою Кабінету Міністрів України від 9 січня 2000 р. № 17 затверджено Положення про порядок складання кошторису доходів і видатків. Цією ж постановою Кабінет Міністрів України зобов’язав Міністерство фінансів затвердити форми кошторису доходів і видатків, штатного розпису бюджетних установ та організацій і лімітної довідки про витрати з бюджету, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 21 січня 2000 р. № 10. До того ж наказами від 30 жовтня 1998 р. № 90, від 27 грудня 2001 р. № 225 та від 30 січня 2002 р. № 18 Державним казначейством України затверджено форми окремих звітів бюджетних установ організацій та інструкцію з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів, розрахунків та інших статей балансу. Діяльність Державного казначейства регламентується Указом Президента України “Про Державне казначейство України” від 27.04.95 № 335/95 та Положенням про Державне казначейство, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 31.07.95 № 590.

Бюджетні установи та організації складають бухгалтерську, статистичну та іншу звітність в обсязі близько п’ятидесяти форм. Разом з тим незважаючи на регламентування звітності попередній контроль за видатками бюджетних установ Державним казначейством свідчить, що кошти витрачаються не раціонально. За словами виконавчого секретаря Асоціації психіатрів України С. Глузмана, щорічно як мінімум 10 млн грн, призначених для харчування пацієнтів у лікарні, безслідно зникає.

Таким чином, необхідне подальше дослідження з удосконалення складання звітів бюджетних установ.

Література

1. Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” // ВВР України. — 1999. — № 996.
2. Вуд Ф. Бухгалтерський облік для підприємців: У 4 ч. — К.: Аксері, 1993.
3. Голов С. Ф., Єфіменко В. І. Фінансовий та управлінський облік. — К.: ТОВ “Автоінтерсервіс”, 1996.
4. Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами. — К.: Екаунтінг, 2000.
5. Губачова О. М. Облік у зарубіжних країнах. — К.: НМЦ “Укоопосвіта”, 1998.
6. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет. — М.: Аудит, 1994.
7. Качалин В. В. Финансовый учет и отчетность в соответствии со стандартами GAAP. — М.: Дело, 1998.
8. Принципы бухгалтерского учета / Б. Нидлз и др. — М.: Финансы и статистика, 1993.
9. Соловьева О. В. Зарубежные стандарты учета и отчетности. — М.: Аналитика-пресс, 1998.
10. Стуков С. А., Стуков Л. С. Международная стандартизация и гармонизация учета и отчетности. — М.: Бух. учет, 1998.
11. Ткач В. И., Ткач М. В. Международная система учета и отчетности. — М.: Финансы и статистика, 1991.
12. Тлумачний словник бухгалтера / За ред. Н. Н. Шаповалова, В. М. Пруднікова. — К., 2000.
13. Хоргрен Ч. Т., Фостер Д. Бухгалтерский учет: управленческий аспект. — М.: Финансы и статистика, 1995.
14. Чумаченко М. Г. Учет и анализ в промышленном производстве США. — М.: Финансы и статистика, 1971.